

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну
імені Михайла Бойчука

Факультет _____ дизайну _____

Кафедра _____ графічного дизайну _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної діяльності

І.В. Петрова

(підпис) (ініціали, прізвище)

« 28 » серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК.12 Каліграфія

(шифр і назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

(перший (бакалаврський)/другий (магістерський))

галузь знань 02 «Культура і мистецтво»

(шифр і назва)

освітня програма Графічний дизайн

(назва)

спеціальність 022 «Дизайн»

(шифр і назва)

тип дисципліни обов'язкова

(обов'язкова/за вибором)

мова викладання українська

(українська/англійська)

ПОГОДЖЕНО

Керівник групи забезпечення освітньо-професійної програми (для акредитованих ОПП та акредитованих спеціальностей)

АБО

Керівник проектної групи (для ліцензованих ОПП та ОПП, набір на які здійснюється вперше)

Гальчинська О.С.

(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО

Протокол засідання кафедри

графічного дизайну

(назва кафедри)

27.08.2024 № 1

Завідувач кафедри

Коваль Л.С.

(підпис, ініціали, прізвище)

Робоча програма навчальної дисципліни «Каліграфія»
для здобувачів вищої освіти за рівнем вищої освіти першим (бакалаврським) за
спеціальністю «Дизайн». КДАДПМД ім. М. Бойчука. 2024. 16 с.

Розробник: Шпак Ольга Василівна, доктор філософії, доцент кафедри графічного
дизайну КДАДПМД ім. М. Бойчука
e-mail: shpak.olga.art@gmail.com

Робочу програму перевірено

Декан факультету _____
(підпис)

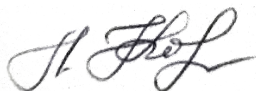
Малік Т.В.
(ініціали, прізвище)

28.08.2024 р.

Робоча програма розглянута та схвалена на засіданні науково-методичної ради
факультету дизайну
(назва факультету)

Протокол засідання НМР факультету _28.08.2024 № 1

Голова НМР факультету _____
(підпис)

Коваль Л.М.
(ініціали, прізвище)

1 Опис навчальної дисципліни Каліграфія

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 6,0	Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»	Обов'язкова	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)	Спеціальність (освітня програма): Спеціальність (професійне спрямування): 022 «Дизайн»	Рік підготовки:	
		2-й	
Загальна кількість годин – 180		Семестр	
		1, 2-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних : 3 семестр – 3 год. 4 семестр – 2 год. самостійної роботи студента: 3 семестр – 3 год. 4 семестр – 2,5 год.	Освітній ступінь (освітньо-кваліфікаційний рівень): «Бакалавр» (освітній рівень перший)	Лекції	
		___ 4 ___ год.	
		Практичні	
		год. 79	
		Самостійна робота	
		год. 97	
		Індивідуальні завдання:	
Вид контролю: поточний, підсумковий			
Форма контролю: Екз.перегл.			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Каліграфія» є підготовка висококваліфікованого фахівця графічного дизайну, що передбачає опанування ним знань і навичок, професійних компетенцій в галузі каліграфії та шрифтового дизайну. Це відбувається шляхом поглибленого опанування методики каліграфічного письма: вивчення історичних почерків вітчизняної та світової мистецької спадщини, розвитку художньої культури каліграфічного письма, що сприятиме у створенні творів в галузі вільної і прикладної каліграфії, шрифтового і проектного дизайну та сформує потрібні навички і знання, що необхідні у вирішенні завдань у професійній діяльності майбутнього бакалавра графічного дизайну.

Вивчення модуля навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей:

загальних:

ЗК 1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

спеціальних (фахових, предметних):

СК-1. Здатність застосовувати сучасні методики проектування одиничних, комплексних, багатофункціональних об'єктів дизайну.

СК-3. Здатність здійснювати композиційну побудову об'єктів дизайну.

СК-4. Здатність застосовувати навички проектно графіки у професійній діяльності.

СК-6. Здатність застосовувати у проектно-художній діяльності спеціальні техніки та технології роботи у відповідних матеріалах (за спеціалізаціями).

СК-7. Здатність використовувати сучасне програмне забезпечення для створення об'єктів дизайну.

Програмні результати навчання, для формування яких використовується навчальна дисципліна:

ПРН-7. Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти для розроблення художньо-проектних вирішень.

ПРН-8. Оцінювати об'єкт проектування, технологічні процеси в контексті проектного завдання, формувати художньо-проектну концепцію.

2. Передумови для вивчення дисципліни

№ з/п	Навчальні дисципліни, вивчені раніше
1.	Основи проектування і проектної графіки
2.	Композиція
3.	Шрифт
4.	Кольорознавство
5.	Комп'ютерна проектна графіка
6.	Формоутворення
7.	Рисунок, пластична анатомія
8.	Історія зарубіжного та українського мистецтва
9.	

3. Очікувані результати навчання

Внаслідок вивчення модуля навчальної дисципліни студент повинен бути здатним продемонструвати такі **результати навчання**:

___3___ семестр

- Володіти навичками красивого та чіткого письма, витонченістю пластики лінії та віртуозністю каліграфічного розчерку;
- Відчувати взаємозв'язок каліграфії і музики та відтворювати емоційну складову, ритм музичного твору засобами каліграфії та знань з основ композиції, створюючи гармонійні каліграфічні композиції;
- Вміти застосовувати набуті навички і знання у роботі рукописними інструментами та їх художні можливості у створенні художніх образів та відображення дизайнерської ідеї;
- Демонструвати теоретичні знання з історії розвитку кириличної писемності;
- Демонструвати теоретичні знання з напівуставного письма.
-

___4___ семестр

- Демонструвати теоретичні знання з українського скоропису, особливості його розвитку та класифікацію формотворчих особливостей скоропису у 4х періодах його розвитку за І. Каманіним;
- Демонструвати теоретичні знання періоду реформи Петра I та вміти аналізувати вплив «петровського шрифту» на сучасний стан кирилиці;
- Вміти створювати творчі текстові композиції українським скорописом;
- Вільно володіти скорописним письмом та вміти творчо застосовувати знання та навички зі скоропису у професійній діяльності;
- Демонструвати володінням знаннями та навичками застосування каліграфії в

графічному дизайні (створення літерацій, монограм, творчих композицій за допомогою комп'ютерного програмного забезпечення).

- Програма навчальної дисципліни
5.1 Тематичний план навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	інд.	с.р.		л	п	інд.	с.р.
1	2	3	4	6	7	8	9	10	12	13
Семестр _3_										
Змістовий модуль 1. КАЛІГРАФІЯ ЯК ПРЕДМЕТ, ФОРМУЮЧИЙ ОСОБИСТІСТЬ ТА ТОНКУ МОТОРИКУ РУХІВ.										
Тема 1. Ввідне знайомство з мистецтвом каліграфії. Знайомство з матеріальною базою для каліграфії та вивчення характеру сліду від різноманітних інструментів.	2		2							
Тема 2. Виконання каліграфічних вправ пласким пером різної складності (від базових «паличок» до ускладнених та складних орнаментів.	15		6		8					
Тема 3. Виконання каліграфічних вправ гострокінцевим пером різної складності (від базових «паличок» до ускладнених та складних розчерків та орнаментів.	15		6		8					
Тема 4. Знайомство з мистецтвом каліграфічного рисунку. Копіювання спенсерівських каліграфічних рисунків.	8		4		4					
Разом за змістовим модулем 1	38		18		20					
Змістовий модуль 2. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК КИРИЛИЧНОГО ПИСЬМА. МИСТЕЦТВО НАШВУСТАВНОГО ПИСЬМА.										

Разом за змістовим модулем 4	44		18		26					
Усього годин	90	2	36		52					
Вид контролю: <i>екзаменаційний перегляд</i>										

5.2. Теми лекцій

3 семестр

№ з/п	Назва теми, її анотація	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
Змістовий модуль 2. Становлення писемності в Україні. Мистецтво напівуставного письма.			
5	Історія кириличного письма та її еволюція. Особливості формування національної системи письма. [1], [7, с. 78–141].	2	
Усього годин за 3 семестр		2	

4 семестр

№ з/п	Назва теми, її анотація	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
Змістовий модуль 3. Розвиток українського скоропису. Характерні риси українського скоропису другої половини XVI – початку XVII ст.			
9	Український скоропис. Характерні риси українського скоропису XV-XVII ст. Особливості формування національної системи письма. [1], [7, с. 78–141].	2	
Усього годин за 4 семестр		2	

5.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
Змістовий модуль 1. Каліграфія як предмет, формуючий особистість та тонку моторику рухів.			
1.	Знайомство з матеріальною базою для каліграфії та вивчення характеру сліду різноманітних інструментів.	2	
2	Виконання каліграфічних вправ пласким пером різної складності (від базових «паличок» до ускладнених та складних орнаментів. Прописи.	6	
3.	Виконання каліграфічних вправ гострокінцевим пером різної складності (від базових «паличок» до ускладнених та складних розчерків та орнаментів. Прописи	6	
4	Знайомство з мистецтвом каліграфічного рисунку. Копіювання спенсерівських каліграфічних рисунків(2-3 копії).	4	
Змістовий модуль 2. Становлення і розвиток кириличного письма. Мистецтво			

напівуставного письма.			
6.	Вивчення історичних зразків напівуставного письма. Практичне вивчення особливостей написання напівуставу.	9	
7.	Створення творчої композиції – каліграфічного рисунку або формальної каліграфічної композиції на задану викладачем тему, на основі вивчених каліграфічних елементів (в першому модулі). Виконання ескізних пошуків та оригіналу роботи.	7	
8.	Створення каліграфічної композиції напівуставом на задану викладачем тему. Виконання ескізних пошуків та оригіналу роботи.	9	
Усього годин за 3 семестр		43	
Змістовий модуль 3. Розвиток українського скоропису. Характерні риси українського скоропису другої половини XVI – початку XVII ст.			
9.	Вивчення історичних зразків скоропису. Практичне вивчення особливостей написання варіації літер українського скоропису другої половини XVI – початку XVII ст. Прописи.	10	
10.	Створення каліграфічної композиції із застосуванням скоропису та напівуставу. Виконання ескізних пошуків та оригіналу роботи.	8	
Змістовий модуль 4. КАЛІГРАФІЯ В ДИЗАЙНІ			
11.	Шрифтова літерація в дизайні. Ескізний пошук.	2	
12.	Творча інтерпретація українського скоропису і напівуставу у шрифтову літерацію.	10	
13.	Створення авторської монограми.	6	
Усього годин за 4 семестр		36	

5.4. Самостійна робота

№ з/п	Найменування робіт (теми)	Кількість годин		Вид контролю
		ДФН	ЗФН	
Змістовий модуль 1. Каліграфія як предмет, формуючий особистість та тонку моторику рухів.				
2	Виконання каліграфічних вправ пласким пером різної складності (від базових «паличок» до ускладнених та складних орнаментів . Прописи.	8		
3	Виконання каліграфічних вправ гострокінцевим пером різної складності (від базових	8		

	«паличок» до ускладнених та складних розчерків та орнаментів			
4	Копіювання спенсерівських каліграфічних рисунків (2-3 копії).	4		
Змістовий модуль 2. Становлення і розвиток кириличного письма. Мистецтво напівуставного письма.				
6	Вивчення історичних зразків напівуставного письма. Практичне вивчення особливостей написання напівуставу. Прописи.	9		
7	Створення творчої композиції – каліграфічного рисунку або формальної каліграфічної композиції на задану викладачем тему, на основі вивчених каліграфічних елементів (в першому модулі).	7		
8	Створення каліграфічної композиції напівуставом на задану викладачем тему.	9		
Усього годин за 3 семестр		25		
Змістовий модуль 3. Розвиток українського скоропису. Характерні риси українського скоропису другої половини XVI – початку XVII ст.				
9	Вивчення історичних зразків скоропису. Практичне вивчення особливостей написання варіацій літер українського скоропису другої половини XVI – початку XVII ст. Прописи.	16		
10	Створення каліграфічної композиції із застосуванням скоропису та напівуставу.	10		
Змістовий модуль 4. Каліграфія в дизайні				
11	Шрифтова літерація в дизайні. Написання реферату.	2		
12	Творча інтерпретація українського скоропису і напівуставу у шрифтову літерацію.	16		
13	Створення авторської монограми.	8		
Усього годин за 4 семестр		52		

6. Засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування

Під час оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються наступні методи діагностики результатів навчання:

методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда;

методи письмового контролю: виконання навчальних завдань;

методи творчо-пошукового контролю: творчо-пошукове тестування; аналіз варіативності пошукових ескізів; аналіз образно-емоційної складової творчих робіт;

методи практичного контролю: виконання підсумкових творчих робіт;

методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання та вміння, самоаналіз.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: екзаменаційний перегляд.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Форми контролю	Максимальна кількість балів	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Перевірка виконання практичних завдань	72	
Перевірка виконання самостійних завдань	14	
Екзаменаційний перегляд	14	
Всього	100	

8. Критерії оцінювання результатів навчання студентів

Накопичувальна система, що передбачає оцінювання студентів за всі види аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності.

Критеріями контролю поточної успішності студента є наступні складові:

- систематичність та активність роботи на практичних заняттях;
- рівень виконання поточних та творчих завдань самостійної роботи;
- підготовка до екзаменаційного контролю.

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Каліграфія» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;

- повний обсяг їхнього виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід до виконання завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

8.1. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад заліку, екзаменаційного перегляду

Розподіл балів за 100-бальною шкалою (3-й семестр)	
Поточний контроль (ПК)	
Форми поточного контролю змістових модулів	Максимальні бали за виконанні завдання
<i>Змістовий модуль 1</i>	
<i>T2.</i> Виконання каліграфічних вправ пласким пером різної складності (від базових «паличок» до ускладнених та складних орнаментів. Прописи.	<i>15</i>
<i>T3.</i> Виконання каліграфічних вправ гострокінцевим пером різної складності (від базових «паличок» до ускладнених та складних розчерків та орнаментів. Прописи.	<i>15</i>
<i>T4.</i> Копіювання каліграфічних рисунків спенсерівської каліграфії. (2 -3 копії)	<i>10</i>
<i>Змістовий модуль 2</i>	
<i>T6.</i> Вивчення історичних зразків напівуставного письма.	<i>10</i>
<i>T7.</i> Створення творчої композиції – каліграфічного рисунку або формальної каліграфічної композиції на задану викладачем тему, на основі вивчених каліграфічних елементів (в першому модулі).	<i>18</i>
<i>T8.</i> Створення каліграфічної композиції напівуставом на задану викладачем тему.	<i>18</i>
Всього	<i>86</i>
Презентація творчих робіт	<i>14</i>
Разом за дисципліну	<i>100</i>

T2, T3 ... T5 – теми змістових модулів.

Розподіл балів за 100-бальною шкалою (4-й семестр)	
Поточний контроль (ПК)	
Форми поточного контролю змістових модулів	Максимальні бали за виконанні

	завдання
Змістовий модуль 3	
<i>T9.</i> Історія розвитку українського скоропису. Вивчення історичних зразків скоропису. Прописи.	25
<i>T10.</i> Створення каліграфічної композиції із застосуванням скоропису та напівуставу.	15
Змістовий модуль 4	
<i>T11.</i> Шрифтова літерація в дизайні. Реферат.	8
<i>T12.</i> Творча інтерпретація українського скоропису і напівуставу у шрифтову літерацію.	20
<i>T13.</i> Створення авторської монограми.	18
Всього	86
Презентація творчих робіт	14
Разом за дисципліну	100

7.2. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча навчальна програма «Каліграфія» для здобувачів вищої освіти за першим освітнім ступенем (освітньо-кваліфікаційним рівнем «Бакалавр») за спеціальністю 022 «Дизайн», спеціалізація «Графічний дизайн». КДАДПМД ім. М. Бойчука. 2023. 18 с.
2. Слайди, презентації.
3. Інструменти для каліграфії (гострокінцеві та плакатні пера, тримачі, пензлі тощо) та чорнило.

4. Світлодіодний планшет.
5. Комп'ютер.
6. Графічна програма Illustrator.

10.Рекомендовані джерела інформації

10.1. Основна література

1. Барабаш Т. М. Латинське письмо у міських канцеляріях руського воєводства XVI – XVII ст.): дис. канд. істор. наук: 27.00.02 / Барабаш Т.М.; Львів. нац. унів. ім. І. Франка – Київ, 2018. – 579 с.
2. Білодід І., Кудрицький Є.. Граматика слов'янська І. Ужевича. – К. Наукова думка,1970. С. 116.
3. Віктор фон Ерцен-Глерон, Чебаник В. Я., Буття та об'явлення української мови. К.: Саммит-Книга, 2021. 992 с.
4. Дудник І. Що таке «кирилиця»? Кирилівські читання, 2016. URL: http://cyreading.blogspot.com/2016/02/blog-post_10.html
5. Мітченко В. С Естетика українського рукописного шрифту. К.: Грамота, 2007. 208 с.
6. Мітченко В. С. Каліграфія. Взаємовпливи шрифтів: теорія і практика; кирилиця і латиниця; історія і сучасність. – К.: Laugus, 2018. С. 288.
7. Панащенко В. В. Палеографія українського скоропису другої половини XVII ст. АН Української РСР, Ін-т історії. К.: 1974. 111 с.
8. Різник М. Письмо и шрифт. - К.,1978.
9. Чебаник В. Я. Графіка української мови / Абетка:[альбом]. – Київ, 2004. – 58 с.
10. Spencerian Handwriting: The Complete Collection of Theory and Practical Workbooks for Perfect Cursive and Hand Lettering. Ulysses Press. USA, 2016. P. 182.
11. Spencerian Penmanship Set of 5 Copybooks +Theory Book. Mott Media. USA, 2001.

10.2. Допоміжна література

12. Білецький П. Георгій Нарбут. – К.: Мистецтво, 1983. 119 с.
13. Валуєнко Б. В. Архітектура книги. К.: Мистецтво, 1976.
14. Володимир Юрчишин. Мистецтво книги. Упорядники: В. Белиба, Н. Глобаб Анна Довбуш, Галина Ємець, Ганна Сокиріна. К.: Музей книги і друкарства України. – 2018. – 92 с.
15. Життя шрифту. Каталог виставки. - К., 2006.
16. Іваненко Т. О. Художньо-образні особливості формоутворення акцидентного шрифту: дис. канд. мистецтвознавства: 05.01.03. Іваненко Т. О.; Харків. держ. акад. дизайну і мистецтва. – Харків 2006. – 190 арк.+191-332 (дод.)
17. Іваненко Т. О. Шрифтовий дизайн: основи. Харків: ХДАДМ, 2019. 144 с.
18. Іваненко Т. О. Шрифтовий дизайн: основи. Харків: ХДАДМ, 2019. 144 с.
19. Клименко П. Графіка шрифту Острозької Біблії, Українська книга XVI-XVII-XVIII ст. К., 1926.

20. Лесняк В. Відтворення шрифтової спадщини: 40 оригінальних шрифтів. К.: ArtHuss, 2020. 160 с.
21. Лесняк В. Графический дизайн (основы профессии). К.: Биос Дизайн Букс, 2009.-416с.
22. Михайленко В., Яковлев М.. Основи композиції. К., 2004.
23. Мітченко В. Мандри. Альбом. К.: Грамота, 2007. С. 48.
24. Мітченко В. Мистецтво скоропису в просторі українського бароко. Український світ. №1 – 1992.
25. Мітченко В. Формотворчі елементи літер як чинники розвитку українського скоропису. Українська академія мистецтва. 1998. Випуск 5.
26. Пам'яті Володимира Юрчишина. Статті, спогади, листи. Упорядники: І. Дудник, О. Здор, Д. Палій, О. Юрчишин-Сміт. – К.: Музей книги і друкарства України. – 2018. – 132 с.
27. Сулейменов О. Мова письма. К., 2006.
28. Charles, Frankenfield, Henry Stoner. Speedball Textbook: For Pen and Brush Lettering, 20th Edition Paperback. Hunt Manufacturing Co. – USA, 1972. P. 96
29. David Harris. The Art of Calligraphy. – London, 1995.
30. Kapr A. Schriftkunst: Geschichte, Anatomie und Schönheit der lateinischen Buchstaben. – German, VEB Verlag der Kunst Dresden, 1971. P. 472.

10.3 Інформаційні ресурси

1. Кирилівські читання. <https://cyreading.blogspot.com/>
2. Мистецтво скоропису в просторі українського барокко. <http://litopys.org.ua/rizne/mitch.htm>
3. Блог про шрифти <https://rentafont.com.ua/blog>

Л И С Т**узгодження робочої навчальної програми**з дисципліни _____,
(назва навчальної дисципліни)складеної відповідно до освітньо-професійної програми підготовки _____ за
напрямом/спеціальністю _____,

(бакалаврів/магістрів)

(шифр та назва напрямку/спеціальності)

розробленої

(вказати посади, наукові ступені та/або вчені (почесні) звання авторів, їхні ПІБ)

	Прізвище, ім'я, по батькові завідувача	Підпис	Дата та № протоколу засідання кафедри
Кафедра, за якою закріплена дисципліна – _____ (назва кафедри)			
Випускова кафедра – _____ (назва кафедри)			

13. Зміни та доповнення до робочої програми навчальної дисципліни

№ з/п	Зміст внесених змін (доповнень)	Дата та номер протоколу засідання кафедри	Примітки